

Zah Zuh Zaz

Victòria
Morales

02

1. INTRODUCCIÓ

03

2. CONTEXT HISTÒRIC
A FRANÇA A L'ÈPOCA DE LA
SEGONA GUERRA MUNDIAL

07

3. ANTECEDENTS DEL
MOVIMENT ZAZOU I
ORÍGENS DEL TERME

11

4. ESTIL DE VIDA ZAZOU

16

5. INDUMENTÀRIA
ZAZOU

17

5.1.1 INDUMENTÀRIA
MASCULINA

21

5.1.2 INDUMENTÀRIA
FEMENINA

24

5.2 INFLUÈNCIES
I FONTS D'INSPIRACIÓ
OCCIDENTALS

28

6. CONCEPTE

32

7. BIBLIOGRAFIA

1. Introducció.

En el panorama de la França ocupada pels nazis durant la Segona Guerra Mundial, va sorgir un moviment juvenil que es va convertir en símbol de resistència i rebel·lia: els Zazous. Aquesta subcultura va néixer en resposta a l'opressió i la repressió imposades pel règim nazi i el govern col·laboracionista de Vichy. Els joves francesos, atrapats entre la brutalitat de l'ocupació alemanya i la moral ultraconservadora que prevalia, van trobar en la música del jazz una via d'escapament i una forma d'expressar la seva oposició. El jazz, amb la seva energia contagiosa i el seu esperit de llibertat, va ser la força darrere del naixement del moviment del swing, i, en conseqüència, dels Zazous. Aquests joves adoptaven un estil de vida desenfadat i irreverent, desafiant obertament les restriccions imposades pel règim i abraçant la cultura del jazz com a forma de resistència. Sense la música enèrgica i revolucionària del jazz, el moviment del swing no hauria tingut la mateixa transcendència, i els Zazous no haurien estat més que una anècdota en la història. Així, la cultura musical va esdevenir el nucli al voltant del qual es va articular aquesta subcultura, donant-lis una identitat única i una plataforma per expressar la seva rebel·lia en un moment crucial de la història europea.

Com s'ha mencionat, en una època marcada per la creixent amenaça i la posterior ocupació d'Europa per part de l'Alemanya nazi, el jazz va ser l'estil musical dominant del moment. Aquest gènere va captivar les audiències arreu del continent i es va convertir en la banda sonora de la vida nocturna a Berlín, París, Varsovia i altres importants capitals europees. Tot i la seva popularitat, el jazz va ser condemnat pel règim nazi com una forma de música "degenerada" i, com a resultat, va ser oficialment prohibit. No obstant això, els entusiastes del swing i els amants de la música no es van resignar fàcilment a renunciar a la seva passió. En un acte de resistència, van sorgir sessions clandestines de jazz i clubs subterranis, on els adeptes podien gaudir de la seva música preferida en secret, desafiant les restriccions imposades pel règim i arriscant-se a represàlies. Aquesta resistència cultural va simbolitzar una forma de desafiament i de preservació de la identitat i la llibertat en temps de crisi i opressió. A través de la música, els zazous van trobar una manera d'expressar la seva resistència i de mantenir viva la seva esperança enmig de la foscor del nazisme.

En el món del swing, sovint es fa referència als Zazous, una paraula que ressona en nombroses cançons pop franceses dels anys 40. Tanmateix, més enllà d'una simple moda, els Zazous van representar un autèntic moviment de rebel·lia contra el règim que regia França en aquell període. Aquests joves, autodenominats "J3" en referència a la carta de racionament que els designava com a menors de vint-i-un anys a París, van encapçalar una oposició al règim imperant en temps de guerra. En un context marcat per l'ocupació nazi i la col·laboració amb polítiques discriminatòries, diversos sectors de la societat francesa van expressar un profund rebuig, amb els Zazous destacant com a figures clau d'aquesta resistència. Amb una estètica peculiar, una passió per la música revolucionària del swing i un esperit desafiant, els Zazous van proclamar una clara oposició a les imposicions autoritàries i discriminatòries de l'època. La seva rebeldia no es limitava a una manifestació superficial; era un acte profund de resistència contra el control ideològic i la manipulació dels poders establerts. Els Zazous van desafiar les normes i les expectatives socials, optant per una forma de vida que celebrava la llibertat individual i la diversitat cultural. A través de la seva estètica i el seu compromís amb la música i la moda, van enviar un missatge clar de disconformitat i determinació enfront de l'opressió i la intolerància. Així, el seu llegat perdura com un recordatori de la importància de la resistència i la defensa dels valors de la llibertat i la igualtat en temps de crisi i repressió.

En els difícils anys quaranta a París, l'opressió era omnipresent amb l'exigència de portar les estrelles grogues per als jueus, una de les tantes imposicions del règim nazi. En aquest escenari, aquests joves no jueus, apassionats de la música swing i rebels per naturalesa, van decidir alçar-se contra la legislació racial alemanya de manera simbòlica. Provocaven de manera subtil en un entorn polític opressiu. La seva actitud era gratuïta i espontània, però alhora meticulosament calculada per desafiar les estructures de poder i socials de l'època. Així, van adoptar les seves pròpies versions de l'estrella groga, fent una clara declaració de rebuig i solidaritat amb els perseguits. Malgrat la seva intenció pacífica i simbòlica, aquesta manifestació no va passar desapercibuda per les autoritats alemanyes i la policia francesa, que van veure aquests actes com a provocacions intolerables. Així, molts dels manifestants van ser arrestats i enviats a camps d'internament, convertint-se en víctimes de la repressió que caracteritzava aquella època. Els joves van formar part d'aquest moviment dissident, que va transcendir més enllà de l'ús de l'estrella groga com a símbol de resistència.

2. Context històric a França a l'època de la Segona Guerra Mundial

Per comprendre les accions dels Zazous i la seva importància, es necessita una contextualització de l'entorn històric en què van viure. Ens trobem a França durant la dècada dels quaranta, sortint de la crisi econòmica dels anys trenta i immersos en el conflicte devastador de la Segona Guerra Mundial. Des de l'any 1939, França es va veure arrossegada de nou a la guerra, i l'ocupació alemanya del 1940 va dividir el país en zones controlades pel règim de Vichy i per les forces nazis. Aquest període d'ocupació va deixar una petjada en tots els àmbits de la vida francesa. La tercera república va donar pas al règim de Vichy, liderat pel mariscal Pétain, que va establir una aliança amb Hitler i el govern nazi. Aquest règim totalitari es va caracteritzar per la censura, la col·laboració amb els ocupants alemanys i l'opressió generalitzada. La policia francesa, en molts casos, va cooperar amb la Gestapo, la policia secreta alemanya, i va participar en l'arrest i la deportació de milers de ciutadans parisencs, especialment jueus. La població francesa es va veure obligada a col·laborar amb l'exèrcit alemany i a lluitar per la victòria de l'Alemanya nazi. A més, les empreses franceses van ser obligades a treballar per a l'economia de guerra alemanya, i el govern de Vichy va instituir programes com el de "relève", que enviava treballadors francesos a fàbriques alemanyes. El govern de Vichy era antisemita i volia que Hitler guanyés la guerra, sent França l'únic país d'Europa que va col·laborar d'aquesta manera.

Durant el mateix període en què els Zazous sorgien com a símbol de rebel·lia contra el règim de Vichy i l'ocupació nazi, la Resistència francesa sorgia com una resposta organitzada i decidida al règim col·laboracionista establert després de l'ocupació alemanya. Aquest moviment de resistència va tenir els seus inicis amb la crida del general De Gaulle des de Londres el 1940, instigant a la continuació de la lluita contra el règim col·laboracionista de Vichy. La proclamació de resistència es va difondre a través de la ràdio de Londres, amb el suport del primer ministre britànic Winston Churchill, i va inspirar a molts francesos a oposar-se activament al règim establert. Malgrat la creixent impopularitat del règim de Vichy i les severes represàlies imposades per la dictadura, una part de la població es va unir per defensar els valors francesos i lluitar per la llibertat. La Resistència va dur a terme una campanya d'atacs, sabotatges, enfrontaments armats, manifestacions i distribució de premsa clandestina en tot el país, tot mentre alguns líders es trobaven refugiats a Anglaterra, liderats pel carismàtic Charles de Gaulle. Aquests esforços conjunts van contribuir a minar el poder de Pétain i a aplanar el camí cap a la recuperació de la llibertat i el restabliment del règim democràtic a França després de la Segona Guerra Mundial. Tot i que els canvis no van ser immediats ni fàcils, la Resistència va jugar un paper crucial en la restauració de la dignitat i la llibertat del poble francès.

Els efectes immediats de la Segona Guerra Mundial sobre l'economia europea van ser devastadors. Els danys a les xarxes de comunicació van interrompre el transport de matèries primeres i productes acabats, generant una escassetat generalitzada. A partir de setembre de 1940, es va introduir el racionament dels principals productes alimentaris a França, en gran part a causa de la desorganització de la producció nacional i les requisicions alemanyes. Les condicions del pacte d'ocupació van obligar a França a cedir les seves principals regions industrials i a mantenir forces d'ocupació alemanyes al seu territori. Això va provocar perturbacions greus en la producció agrícola, especialment durant les èpoques de recollida, ja que gran part de la producció es destinava a alimentar les tropes alemanyes. A París, els subministraments es van esgotar ràpidament, i els aliments només es podien obtenir amb cupons i una targeta d'alimentació que especificava la categoria del titular. Els habitants urbans més desfavorits eren els més afectats per la manca d'aliments, mentre que a les zones rurals, molts sense experiència en l'agricultura es van veure obligats a cultivar per a sobreviure. L'escassetat d'aliments i altres productes va provocar l'aparició del mercat negre, una economia clandestina que beneficiava principalment els grans agricultors. Els productes ràpidament s'esgotaven i van ser subjectes a racionament per part del govern. Aquesta situació va crear una gran tensió social i econòmica a tot el país.

Durant l'ocupació de París durant la Segona Guerra Mundial, la joventut es va trobar immersa en una realitat complexa i desafiadora. Malgrat les restriccions, la incertesa i la por que marcava la vida quotidiana, molts joves van mostrar una resiliència sorprenent i un desig de preservar la seva identitat i llibertat. La duresa de l'ocupació nazi va ser visible en la vida dels joves parisencs, que van veure limitades les seves activitats diàries i la seva capacitat de moviment. L'escassetat d'aliments i altres béns bàsics, juntament amb la pressió constant de l'ocupant alemany, van crear un ambient de tensió i privació que

els joves van haver de suportar amb coratge i determinació. En aquest context, l'accés a l'educació era limitat i només una petita fracció dels joves tenia l'oportunitat d'assistir a l'institut. Molts es van veure obligats a abandonar l'escola per unir-se a la força laboral, contribuint a la diversitat del grup de joves, que incloïa estudiants, treballadors i agricultors. El règim autoritari liderat per Philippe Pétain va veure en la joventut una peça clau per a una eventual reconstrucció del país. Es van implementar campanyes destinades a mobilitzar-los per a la reconstrucció nacional, com ara la publicació d'articles en diversos mitjans de comunicació. Pétain va impulsar també els "projectes juvenils francesos", que incitaven als joves a participar en obres de construcció com a forma de fomentar el treball i l'enginyeria social. Aquesta iniciativa, que inicialment era vista com una recomanació, va acabar esdevenint l'any 1941 una obligació institucionalitzada per al jovent, reflectint les estructures autoritàries del règim de Vichy.

Durant l'ocupació de França durant la Segona Guerra Mundial, els esforços per dirigir la joventut francesa van prendre diverses formes, incloent-hi l'establiment de serveis cívics rurals i urbans. Aquestes iniciatives, promogudes pel règim de Pétain i supervisades pel govern de Vichy, tenien com a objectiu principal mantenir els joves ocupats i allunyar-los de l'activisme polític, enmig d'un clima de creixent repressió i control. No obstant això, l'aparició d'aquests serveis no va ser suficient per suprimir la creixent indignació i resistència entre la joventut francesa. Enfrontades amb les prohibicions i les restriccions del règim col·laboracionista i l'ocupació nazi, els joves van començar a mostrar una valenta oposició, organitzant balls clandestins, desafiant el toc de queda i expressant la seva disconformitat de manera simbòlica. A mesura que augmentava la rebel·lió juvenil, molts joves es van unir als moviments de resistència, tot desafiant les dificultats i les barreres que se'ls presentaven. Amb l'autorització dels seus pares, molts joves van decidir unir-se a aquests grups, buscant una manera de contribuir a la lluita contra l'ocupació i el règim col·laboracionista. Cap a l'any 1943, aquests moviments de resistència juvenil es van unificar sota les Forces Unides de la Joventut Patriòtica, coordinades pel Consell Nacional de Resistència. Aquesta unió va demostrar una creixent cohesió i determinació entre els joves francesos per enfrontar-se al règim autoritari i a l'opressió nazi, tot representant un punt d'inflexió en la lluita per la llibertat i la restauració de la democràcia a França.

Per fer front a la propagació de la ideologia nazi i del govern col·laboracionista de Vichy, una generació de joves es va enfrontar al perill i es va veure en el món de la premsa clandestina. La seva tasca, meticulosa i perillosa, consistia en escriure, imprimir i distribuir discretament diversos diaris de resistència que desafiaven el discurs oficial imposat per les forces d'ocupació. Entre aquests diaris clandestins, destaca la *Défense de la France*, creat per estudiants parisencs, l'*Avant-garde des Jeunes communistes de France*, el *Gavroche des Forces syndicalistes de la jeunesse* i fins i tot *Jeune combat*, la revista de rebel·lia de la joventut jueva. Aquests joves es van convertir en dissidents valents que lluitaven contra la censura i la propaganda enemiga, difonent la veritat i mantenint viva l'esperança en temps de repressió. A més de la premsa clandestina, aquests joves també es van dedicar a enganxar cartells i distribuir fulletons, ampliant encara més el seu impacte en la societat i la seva contribució a la lluita contra l'opressió. La seva valentia i determinació van ser fonamentals per resistir el poder de l'enemic i preservar la dignitat i la llibertat del poble francès en un dels moments més foscos de la seva història.

Durant aquest període de la història francesa, l'estat va iniciar una cruel persecució de la població jueva, així com d'altres grups considerats "indesitjables" pel règim col·laboracionista de Vichy. La política antisemita va portar a l'exclusió i la discriminació sistemàtica dels jueus, francmaçons, comunistes i altres, que van ser desposseïts dels seus drets bàsics i els seus béns. Durant aquest període de la història francesa, l'estat va iniciar una cruel persecució de la població jueva, així com d'altres grups considerats "indesitjables" pel règim col·laboracionista de Vichy. La política antisemita va portar a l'exclusió i la discriminació sistemàtica dels jueus, francmaçons, comunistes i altres, que van ser desposseïts dels seus drets bàsics i els seus béns. Resistir durant l'ocupació nazi i el govern col·laboracionista era considerat un acte d'il·legalitat, posant en perill la vida dels combatents de la resistència. L'aparició d'activitats clandestines era vista com un desafiament directe a l'autoritat establerta, i els qui s'hi involucraven corrien el risc de ser detinguts, torturats, deportats o fins i tot executats. La vida sota l'ocupació va obligar molts d'aquests joves a amagar-se constantment per protegir-se a si mateixos i als seus camarades de la repressió implacable dels ocupants i els seus col·laboradors.

01. Soldats alemanys desfilen en els Camps Elíseos durant l'ocupació alemanya de París en 1940. Autor desconegut.

02. Imatge d'un zazou.
Any i data desconeguda.

03. Imatge de la resistent Simone Ségouin combatint a París a l'any 1944. Autor desconegut.

04. La policia francesa durant la Razia de la targeta verda, que va tenir lloc a París el 14 de juliol de 1941, en una imatge descoberta pel Memorial de la Xoà de París.

3. Antecedents del moviment zazou i orígens del terme

05. Joves zazous anant cap a festes.
Autor i any desconeguts.

Enmig de la dècada dels anys 40, amb Europa en la guerra i França sota l'ombra de l'ocupació nazi, va sorgir un moviment juvenil que esdevindria un símbol de resistència cultural i de rebel·lió contra l'opressió: els Zazous. Aquest grup de joves va sorgir com una resposta a les restriccions i la repressió imposades pel règim de Vichy i pels ocupants alemanys, que intentaven imposar un control sobre la vida quotidiana i les activitats culturals del país. El context que va donar lloc al moviment Zazou no només es limitava a les fronteres de França, sinó que s'emmarcava en un escenari més ampli de transformació social i cultural que es va viure a tota Europa en aquella època. A França, la influència de la cultura americana, particularment del jazz i el swing, ja s'havia anat infiltrant a la vida urbana, especialment a París, considerada una de les capitals culturals del món. Aquest corrent musical, acompanyada d'altres corrents culturals i ideològiques com el surrealisme i l'existencialisme, va crear un caldo de cultiu perfecte per a la creativitat i la rebel·lió juvenil contra les normes establertes. Els Zazous, amb la seva estètica distintiva i el seu estil de vida transgressor, van captar l'essència d'aquesta rebel·lia cultural. Vestits amb roba ampla i amb cabells llargs, sovint adornats amb accessoris com sabates de plataforma i sabates de punta quadrada, els Zazous van desafiar obertament les convencions socials i les imposicions del règim. El seu amor pel jazz i el swing, la seva passió per la dansa i la seva actitud de menyspreu cap a l'autoritat els van convertir en una espècie de contracultura, en un moment en què la conformitat era l'ordre del dia. Per als Zazous, la seva aparença i el seu comportament no només eren una expressió de gusts personals, sinó també un acte de resistència i de desafiament als valors imposats pel règim de Vichy i pels ocupants nazis. En un temps en què la llibertat d'expressió estava severament restringida i la dissidència era perillosa, els Zazous van encarnar la idea de la resistència cultural, demostrant que la joventut podia mantenir la seva identitat i la seva dignitat enmig de l'opressió.

El terme "zazou", inicialment utilitzat pejorativament per les autoritats i els conservadors, va ser reapropiat per aquests joves com a símbol de rebel·lia i autenticitat. Amb la seva passió pel jazz i el swing americans com a distintiu, els zazous es van distingir per una indumentària extravagant, que inclou vestits peculiars, corbates amples i cabells llargs, tot desafiant la monotonia imposada pel control dels governs col·laboracionistes. Però més enllà de l'aspecte visual, el moviment zazou va representar una actitud de desafiament cap a les autoritats, participant activament en activitats subversives contra el règim nazi i el govern de Vichy. Aquests joves, sovint considerats excèntrics i rebels, van esdevenir una esperança i coratge per a aquells que busquen una alternativa a la conformitat i l'opressió.

Tot i que fins ara hem fet referència als zazous en aquesta investigació, encara no hem aprofundit plenament en el significat d'aquest terme i la seva estreta relació amb el món del swing. La paraula "zazou", que ha sonat sovint en els cercles del swing i fins i tot ha estat inclosa en moltes cançons populars franceses de la dècada, té un origen profundament arrelat en la rica història del jazz. Per entendre el significat d'aquesta paraula i la seva rellevància en el panorama cultural francès, cal remuntar-se a l'any 1940, un moment crucial en la història de França, quan París es va trobar sota l'ocupació implacable dels nazis. Durant aquest període, mentre una esvàstica gegant onejava a la Torre Eiffel,

06. 'SERVEI RURAL: Zazous a la granja. Estic gronxant! You are swing!' de La Jeunesse 28 de juny de 1942

08. «Direm el que vulguem... Però així som encara més zazous». Vinyeta publicada en 'Els Optimistes', Au Piloni, 18 de juny de 1942. La parella porta, en senyal de protesta, l'estrella que els nazis acoblavaven a la vestimenta dels jueus per a assenyalar-nos.

simbolitzant el domini d'Alemanya sobre la ciutat, es va produir un moviment cultural extraordinari: el sorgiment del swing a França. Aquest fenomen va ser en gran part gràcies a Charles Delaunay, llavors secretari general del Hot Club de France. Delaunay va organitzar el primer festival de jazz, fins i tot sota la pressió de l'ocupació nazi, reconeixent que la tolerància cap al jazz era una concessió del règim. Va fer que músics de jazz francesos interpretessin cançons estatunidenques, tot camuflant-se per evitar problemes amb la censura alemanya. Moltes sales de ball, amb noms anglesos, van ser reanomenades amb noms francesos, com ara "La Rage du Tigre" per "Tiger Rag". Malgrat la prohibició i el rebuig del règim nazi, el jazz i el swing van continuar sonant a la ciutat de la llum, gràcies a la seva popularitat i a l'esforç dels amants de la música. La paraula "zazou" va néixer en aquest context, com una referència als joves entusiastes del swing i el jazz que abraçaven aquest estil de vida i música malgrat les prohibicions i la pressió del govern.

La paraula "zazou" té un origen interessant que remunta directament als Estats Units, i la seva etimologia ha estat objecte de diverses teories i especulacions. Alguns investigadors suggereixen que el terme podria derivar de Cab Calloway, un renombrat cantant i músic de jazz, i la seva cançó "Zah Zuh Zah". Aquesta hipòtesi es basa en la semblança fonètica entre "zazou" i "zah zuh", que podria haver estat adoptada pels amants del swing com una forma de referir-se a ells mateixos. Altres teories, en canvi, apunten cap a les onomatopeies utilitzades pels cantants negres durant els seus scats, aquelles improvisacions vocals característiques amb paraules i síl·labes sense sentit, com "zazouzazouzazouhé". Aquestes paraules podrien haver capturat l'esperit enèrgic i llibertari del moviment zazou, convertint-se en un terme que simbolitza la passió pel jazz i el swing. Inicialment, els membres d'aquest moviment eren coneguts com a "Petits Swings", però van decidir adoptar el nom de "Zazous", un canvi que reflectia la seva identitat i estil de vida rebels i lliures. Aquesta transformació lingüística va contribuir a consolidar la seva identitat com a comunitat distintiva i vibrant dins de la cultura francesa de l'època. Durant aquest període, un dels músics més influents del món del swing era Johnny Hess, autor de l'èxit "Je suis swing". Hess també va ser el primer col·laborador de Charles Trenet, conegut com el pare de la música francesa. Juntament amb Trenet, Hess va compondre diverses cançons de swing francès, com ara "Ils sont zazous", que va contribuir enormement a popularitzar el terme i el moviment zazou entre la joventut francesa de l'època.

La confrontació entre els joves swingers i les joventuts hitlerianes era una escena habitual als carrers de París i altres ciutats franceses durant els anys de l'ocupació nazi. Les divergències d'ideologies i estils de vida van desembocar sovint en baralles entre els grups en conflicte. Els zazous, amb el seu estil de vida lliure i la seva passió pel jazz i el swing, es trobaven en constant desacord amb les rígides normes imposades per les

joventuts hitlerianes, provocant tensions i enfrontaments en els espais públics. Les festes clandestines organitzades pels zazous, carregades d'energia i llibertat, van cridar l'atenció de les autoritats alemanyes i de la Gestapo, que van respondre amb una repressió cada vegada més severa. A partir de l'any 1941, la persecució contra els zazous es va intensificar, amb més de tres-cents membres d'aquest moviment sent arrestats en un sol dia sota acusacions d'activitats anti-nazis i subversives. No obstant això, la comunitat zazou no es va rendir davant la pressió. Desafiants i determinats, alguns membres empresonats van continuar expressant la seva resistència mitjançant la música, cantant en els camps de treball on van ser deportats. Les Hamburg Swings Girls, per exemple, van mantenir viva la resistència amb la seva música, tot enfrontant-se a les adversitats amb coratge. Els membres que van aconseguir evadir l'arrest es van organitzar de manera clandestina i van començar a distribuir propaganda antifeixista per tota la ciutat, alimentant la lluita per la llibertat i la dignitat.

El moviment zazou també va enfrontar-se a la persecució per part de joves organitzats per les autoritats del govern, que invadien els cafès i altres llocs freqüentats pels zazous per provocar baralles i conflictes. Tot i això, la llei sempre semblava recaure en contra dels zazous, i l'opinió pública estava dividida: alguns els consideraven com a individus ociosos i decadents, mentre que altres els veien com a símbols de resistència i llibertat enfront de l'opressió nazi. A mesura que l'ocupació alemanya s'accentuava, les autoritats franceses van intensificar les seves accions contra els zazous. A l'any 1942, diverses autoritats franceses van ordenar la deportació de membres del moviment a camps de treball, amb l'objectiu de suprimir la seva influència i reprimir la seva resistència. Aquesta repressió va obligar al moviment zazou a passar a la clandestinitat, però malgrat això, la seva influència en la societat no va disminuir. Els zazous van continuar sent mencionats i reconeguts en la cultura popular, com ho demostra la cançó "Y'a des Zazous" d'Andréx, publicada l'any 1944. Tot i les adversitats i les persecucions, el moviment zazou va mantenir-se ferm en la seva resistència i va seguir sent un símbol de valentia i esperança per a molts francesos durant la Segona Guerra Mundial.

09. Revista PARIS MATCH de l'any 1955 del 2 de Juliol. On explica que els zazous anglesos es tornen a retrobar a la sales de ball. Fotografies amb dates desconegudes i autors desconeguts.

4. Estil de vida zazou

En aquest apartat es parlarà amb més deteniment de l'estil del moviment. Hi haurà diverses mencions als punts anteriors, així que s'intentarà abordar el tema amb més profunditat o si més no, s'intentarà aportar nova informació. Cal mencionar que molta informació que es troba en aquest apartat tracta dels swings kids a França i no als zazous com a moviment. Tot i que no es poden entendre els uns sense els altres.

La contracultura dels swings kids i zazous no era del gust de les autoritats nazis. Aquests joves rebels, com era habitual en una societat tan estricta, van ser etiquetats amb una sèrie de noms despectius com Swing-Heinis (Cabeçons del Swing), Hotter (Calents) o Swing-Papen (Pontífexs del Swing), entre d'altres. Però lluny d'amagar-se, els zazous i swing kids van adoptar el seu propi argot per distanciar-se encara més dels seus perseguidors. Aquest argot dels zazous es basava en l'ús massiu d'americanismes i frases en anglès. Això els va portar a anomenar deliberadament els seus grups com a "clubs", amb noms sovint triats per provocar els oficials nazis, com el Churchill Club d'Hamburg o els Anthony Swinger (en honor al secretari d'Estat britànic Anthony Eden). No sempre hi havia una motivació política darrere d'aquests noms, sinó un desig de venjança i d'expressar ràbia contra els professors i policies que desaproven el swing i el jazz. Les actituds lliures i desinhibides de la joventut swing semblaven reflectir, fins a cert punt, l'esperit de la cosmopolita República de Weimar. Encara que és discutible si això era un intent conscient de desafiar l'odi de la República de Weimar per part dels swings kids i zazous, el que era segur és que la seva rebel·lia horroritzava els adults, però els joves en gaudien. Parlaven sovint anglès en públic, en cafès i restaurants, fins i tot les seves cartes personals portaven expressions com "Swing Heil" o el signe de la "V" de Victòria. A través de la seva imaginació i influències estrangeres, van crear símbols i expressions noves adaptades al seu estil de vida. L'argot del swing i zazou era ric i divers, reflectint els diferents estrats de la societat i variant regionalment. I per a reflectir el seu estil de vida informal i relaxat hi deien "viure de manera dissoluta," és a dir, amb abandó desenfrenat, derivat del seu significat de colpejar. Malauradament, moltes d'aquestes expressions s'han perdut amb el temps, però podem suposar que, a banda de les frases en anglès i francès, hi havia un ric argot clandestí que donava color i vida a la subcultura dels zazous i swing kids.

D'altra banda, els swings kids i zazous aspiraven a estar el més a prop possible de l'escena del jazz i del swing. No només adoptaven la vestimenta, la música, el ball i l'argot, sinó que també buscaven comportar-se de manera moderna. Anhelaven una vida ràpida i lliure, alineada amb l'esperit del swing. Tot això, per descomptat, s'oposava frontalment a l'estat intolerant i militaritzat de la França ocupada. Els zazous, especialment, adoptaven deliberadament una actitud arrogant que es manifestava en una lleugera inclinació cap endavant del cos amb passos lleugers, desafiant així el pas recte imposat pels alemanys. Aquest gest de desafiament era més que una simple expressió de rebuig; era un acte de resistència, una manera de defensar la seva identitat i la seva llibertat en un context d'opressió i control. A través de petits gestos com aquest, els zazous desafiaven obertament l'autoritat imposada, afirmant la seva autonomia i el seu compromís amb els valors de la joventut i la cultura del swing. Els zazous van adoptar una conducta informal que era el més pública i dolorosa possible per al règim nazi. Aquesta actitud es pot entendre i il·lustrar amb una carta d'un swinger alemany, qui va escriure a un amic: "Quan surtis de Kiel, sigues el més indiferent possible; xiula i canta cançons en anglès tant com sigui possible; i, sobretot, assegura't de mantenir-te ebre i de tenir moltes noies d'aspecte atractiu penjant-se de tu". Els zazous es van oposar de manera contundent al nazisme. Per a ells, les joventuts hitlerianes no només eren un grup repugnant que no gaudia del swing, sinó que els semblaven ridículs amb els seus pantalons curts obligatoris fins als divuit anys. El règim nazi estava horroritzat per l'estil de vida zazou, ja que passaven els seus dies entrant i sortint de bars, sales de música i balls, mostrant-se totalment irresponsables i desafiant la disciplina imposada pel govern. Aquesta conducta indòcil i desenfadada era, en efecte, una forma de protesta silenciosa contra les estructures de poder i la cultura oficial imposada per l'ocupant nazi. Per als zazous, adoptar aquest estil de vida era una manera de preservar la seva identitat, resistir-se a la conformitat i afirmar la seva llibertat individual. L'impuls juvenil de buscar plaer i divertiment és totalment normal i segueix el seu curs quan es permet una llibertat d'elecció educada. No obstant això, només el nazisme va veure això com un problema, mentre que els Estats Units eren vistos com a agents de decadència per a la joventut, fomentant la irresponsabilitat i la desobediència. La solució nazi va ser intentar frenèticament la influència de la música i la cultura estatunidenca a França. Però, com sovint passa, quant més intentaven les autoritats sufocar el swing americà, més atractiu es tornava per als joves inclinats a la rebel·lió. Els zazous es van criar

en una societat altament estructurada que no els va proporcionar les eines per enfrontar-se al sistema de govern i exercir la llibertat de tria. Tot el que sabien era el que veien a les pel·lícules, on els Estats Units es presentaven com un país progressista i ric en recursos, on la gent tenia accés a roba i menjar de qualitat i podia gaudir de la vida sense les restriccions del govern. Molts joves creien que tot això era possible gràcies al swing i a la cultura que l'envoltava.

Començant una rebel·lió contra el règim, els zazous van adoptar formes individuals d'alliberament. Des de la perspectiva nazi, la situació es va deteriorar ràpidament, amb els zazous començant a relacionar-se amb jueus, que eren considerats enemics pel règim. Això va portar al fet que els zazous fossin declarats opositors polítics de la nació. No obstant això, mai van tenir la intenció de tenir un efecte polític directe, ja que no entenien la política com a tal. La seva admiració per les democràcies com els Estats Units i Anglaterra no era tant des d'una perspectiva política, sinó perquè veien aquests països com paradisos on la gent amant del swing era lliure de viure com volia. De fet, molts zazous van planejar emigrar als Estats Units després de la guerra i, mentrestant, van intentar ignorar el conflicte. Cada vegada més, els zazous procuraven fer desaparèixer la violència amb més swing, converses amb amics i més relacions. Van girar l'esquena a la realitat. I tot i que els Estats Units eren la llar de la música i les pel·lícules de swing, els zazous també s'inspiraven en gran mesura en la cultura britànica, especialment en la noblesa anglesa de moda. Portaven paraigües sempre a mà, inspirats en la moda londinenca, i els agradaven els abrics de quadres anglesos i les bufandes brillants. Fumaven pipes, llegien diaris en anglès i escoltaven la BBC.

La llibertat sexual dels joves zazous va ser objecte de controvèrsia i crítica per part de diverses forces socials durant aquella època. Molts membres d'aquest moviment eren coneguts per tenir una actitud relaxada respecte al sexe, fet que va suscitar el rebuig i el judici de diferents sectors de la societat, especialment de les joventuts hitlerianes. Aquests últims van descriure els zazous i el seu estil de vida com la màxima depravació moral i promiscuïtat sexual, reflectint una visió conservadora i moralista. No obstant això, és important entendre aquesta percepció des de la perspectiva del context històric i social de l'època. Les joventuts hitlerianes, alineades amb la ideologia nazi, mantenien una visió rígida i conservadora sobre la moralitat i el comportament, i veien amb desconfiança qualsevol manifestació de llibertat individual, especialment en matèria de sexualitat. En aquest sentit, és possible argumentar que la suposada promiscuïtat dels zazous era més una projecció dels prejudicis i els valors morals de les joventuts hitlerianes que una representació precisa de la realitat. Molts adolescents, lluny dels ulls vigilants dels seus pares i prop dels seus amics, experimenten amb la seva sexualitat i adopten una actitud més lliure i oberta. Per tant, mentre que les joventuts hitlerianes condemnaven els zazous com a immoralitat, des d'una perspectiva més imparcial es podria argumentar que simplement estaven expressant la seva individualitat i gaudint de la seva joventut de la manera que molts altres adolescents ho farien en circumstàncies similars.

Els zazous provenien de famílies adinerades, ja que comprenien les lletres estatunidenques, amb un coneixement de l'anglès, un idioma que no s'ensenyava a l'escola en aquell moment. L'estil de vida dels zazous se centrava en el gramòfon portàtil i el conjunt imprescindible de discs swings americans i anglesos que els acompanyaven. Gràcies a la possibilitat de transportar el tocadiscs i els accessoris, els membres del club podien reunir-se en diferents llocs, incloses piscines públiques, cinemes, gelateries, parcs municipals, entre d'altres. Les reunions nocturnes es van fer una mica més complicades deguts a la llei policial per a la protecció de la joventut, que prohibia a qualsevol menor de divuit anys donar voltes després de la posta de sol. Però això no els va parar, entraven a bars, cafès i sales de ball utilitzant documentació falsa amb edats falses, mentre que vestien roba que els feia semblar més grans, cosa que ja feia el zoot suit. Més tard, per necessitat, els zazous van començar a recórrer a balls molt més petits, amb grups de vint o trenta, on es reunien a cases o apartaments.

Els zazous eren en gran part membres de famílies benestants, ja que tenien accés a lletres de cançons estatunidenques i una comprensió de l'anglès, un idioma que no se solia ensenyar a les escoles de l'època. L'estil de vida dels zazous se centrava al voltant del gramòfon portàtil i una col·lecció indispensable de discs de swing americans i anglesos que els acompanyaven. Aquesta afició musical no només era una passió, sinó també un símbol de distinció social i pertinença a un grup cultural específic. Gràcies a la possibilitat

de transportar el tocadiscs i els seus accessoris, els membres del club podien reunir-se en diversos llocs, des de piscines públiques fins a cinemes, gelateries i parcs municipals. No obstant això, les reunions nocturnes es van veure afectades per la llei policial per a la protecció de la joventut, que prohibia als menors de divuit anys circular després de la posta de sol. Malgrat aquesta restricció, els zazous desenvolupaven estratègies per burlar les restriccions, utilitzant documentació falsa i vestint-se amb roba que els feia semblar més grans, com el popular zoot suit. A més, van adaptar-se a les circumstàncies canviants, organitzant balls més íntims amb grups de vint o trenta persones, sovint celebrats en cases particulars o apartaments. Així, malgrat les prohibicions, els zazous mantenien viu el seu esperit de rebel·lia i llibertat, trobant maneres de continuar gaudint de la música i la cultura que tant estimaven.

Tot i que una part significativa dels zazous provenia de famílies adinerades, els mitjans de comunicació de l'època també destacaven la presència d'aquest moviment entre els joves dels barris més humils, com el Barri Llatí. En aquestes zones, els zazous no adoptaven necessàriament un caire activista com ho feien els seus companys de procedència més adinerada. En canvi, es veien més com una manifestació de llibertat personal i estil de vida excèntric. És interessant observar que en aquests barris més modestos, els zazous eren vistos amb una certa enveja i desdeny per part d'altres joves. En alguns casos, els habitants del Barri Llatí els consideraven els més extravagants de tot el barri, tot i que també eren objecte de crítiques per part d'aquells que els consideraven superficials i sense compromís. És notable que en aquest context, l'absència de referències a una resistència organitzada entre els zazous és més evident. Això pot ser interpretat com una indicació de la diversitat d'actituds i enfocaments dins del moviment zazou, i comprova com qualsevol intent de legitimació política podria ser problemàtic dins d'un grup tan heterogeni i centrats en l'expressió personal i cultural.

En definitiva, l'estil de vida dels zazous, així com el dels swings kids, es caracteritzava per estar en oposició al concepte tradicional de joventut de l'època. Mentre els zazous abraçaven els ideals estatunidencs de llibertat personal, vida relaxada i apreciació per les diverses cultures, es convertien en una amenaça notable per a la ideologia nazi, que buscava sotmetre França a un aïllament ideològic i cultural. La creixent repressió dels zazous per part de les autoritats nazis va provocar una resposta cada vegada més desafiant i antinazi per part d'aquest moviment juvenil. A mesura que la pressió sobre ells s'intensificava, molts zazous adoptaven comportaments i actituds que anaven més enllà de simplement provocar les autoritats. Així doncs, les seves accions rebels sovint es manifestaven amb una actitud de confiança excessiva i desafiant, característica de molts adolescents provinents de famílies acomodades. En aquest sentit, els zazous no només representaven una negació de l'ordre establert pel règim nazi, sinó que també eren una afirmació de la seva pròpia identitat i valors, influenciats per les idees de llibertat i diversitat cultural propagades pel jazz i la cultura estatunidenca. Aquesta rebel·lió cultural i personalitat disruptiva els va convertir en objecte d'intensa vigilància i repressió per part de les autoritats nazis, que veien en ells una amenaça a l'ordre social establert.

És important preguntar-se per què es va conceptualitzar els zazous com a opositors del règim. La resistència organitzada rares vegades va ser reconeguda com a enemic de la Revolució Nacional de Vichy. El règim no tenia cap interès en legitimar la resistència de cap manera, i els zazous es van convertir fàcilment en un enemic convenient. La trinitat de Vichy i el règim van trobar la seva antítesi en la joventut zazou, que va ser pintada com a ociosa, individualista i antipatriòtica. Es va establir una associació immediata entre ells i els gaullistes, insinuant una lleialtat a un enemic estranger de França més que a qualsevol moviment de resistència intern. Com a resultat, ser zazou es va convertir en la personificació de tot el que estava malament a França, sense cap possibilitat de despertar simpatia o lleialtat.

5. Indumentària zazou.

5.1 Concepció general

5.2 Influències i fonts d'inspiració occidentals.

5. Indumentària zazou

En aquest marc, la comparació entre cultura i subcultura ens permet entendre millor les necessitats, motivació i les tensions que configuren el moviment zazou. La cultura és una noció que abasta un ampli ventall de costums, actituds, comportaments, normes, maneres de ser, viure i sentir, mites, vocabulari, estètica, ètica, entre d'altres aspectes, que són practicats per un grup divers de persones dins d'una societat. Avui dia sabem que qualsevol cultura en concret és un conjunt d'elements originals i importants. D'altra banda, quan ens referim a una subcultura, parlem d'un grup més petit i organitzat de creences, actituds i conductes dins d'una societat més àmplia, que comparteix característiques distintives pròpies. Aquest concepte és crucial per comprendre les dinàmiques del moviment tractat. La distinció entre cultura i subcultura es fa evident en el context del moviment, especialment en una França immersa plenament en la Segona Guerra Mundial. Encara que compartien alguns elements amb la societat francesa general, els zazous van desenvolupar una identitat pròpia a través del seu estil de música, moda i actituds, que desafiaven les normes socials i polítiques de l'època.

Com s'ha anat subratllant repetidament en l'anterioritat, la indumentària com a element, no només t'envolta i et protegeix, sinó que també et defineix. La indumentària Zazou es caracteritzava per una estètica única que reflectia la rebel·lia, l'individualisme i la creativitat d'aquesta subcultura. No és difícil imaginar com aquesta manera de vestir va condicionar la forma de viure, relacionar-se i pensar dels qui se'n consideraven part. Amb la seva estètica distintiva, els Zazous van desafiar les convencions i van optar per un estil que els identificava com a membres d'una comunitat que buscava expressar la seva personalitat i desmarcar-se de les normes establertes. Així doncs, la indumentària Zazou no només era una qüestió de moda, sinó que era una manifestació de la identitat i dels valors d'una generació que buscava trobar la seva veu en un món en crisi.

És així, com la indumentària zazou s'usa com una narrativa sobre les necessitats col·lectives i un tret distintiu sobre el seu posicionament polític i resistència. A través de les seves variades uniformitats, els zazous van tenir una resposta contundent als intents d'ocupació nazi i al règim de Vichy, tot mentre desafiaven unes normes estrictes als joves. És així com cada element de la indumentària zazou parla d'una voluntat de preservar la llibertat individual i rebutjar les imposicions autoritàries. Estèticament, els zazous, es van caracteritzar per lluir de manera similar a la dels zooties nord-americans. La indumentària zazou, també va ser trencadora i provocadora. En un moment en què hi havia racionament de teixits, ells portaven jaquetes grans i llargues, pantalons amples de cotó i mitjons. Quan es va demanar a les barberies que recollissin i donessin cabells a l'esforç de la guerra, els Zazous van deixar de tallar-se els cabells i es pentinaven amb molta gomina. Per això, el setmanari parisenc *l'Illustration* els denomina "oliosos com amanides". Quan el nazisme va obligar als jueus portar l'estrella de David, alguns Zazous i swingers van portar en senyal de protesta i rebel·lió, escrivint les paraules "zazous" "swing" o "goy" ("no jueu" en hebreu) en elles. A més, els homes Zazous de vegades portaven paraigües "Chamberlain" sempre tancats. I també els agradava lluir un bigoti fi, similar al que portava l'actor nord-americà Clark Gable a les seves pel·lícules. En el cas de les noies, portaven els cabells rossos arrissats bouffant o recollit amb trenes i els llavis pintats de vermell. Portaven jaquetes amples amb muscleres extremadament grans, jerseis ajustats, faldilles curtes plisades, mitges de xarxa o a ratlles i sabates de sola de fusta ampla, conegudes com a Minnie Mouse Shoes. També portaven ulleres de sol i altres complements com arracades, polseres i bosses. L'estampat tartà era important per a ells, i era una importació estrangera amb la qual molestaven a les autoritats.

Tot i que l'estil de roba a París, es repartia en dues grans àrees. Per un costat, els zazous que residien en el barri Llatí i es reunien en clubs com Le Dupont- Latin o La Capoulade. Qui robaven roba i feien activitats en el mercat negre per aconseguir els seus vestits i de vegades cosint la seva roba. I amb això, alguns zazous van variar el vestit, amb jaquetes de pell d'ovella i bufandes multicolors. I els altres els que freqüentava els Camps Elisis, habituals del cafè Pam Pam i el Boulevard Saint-Michel, prop de la Sorbona, on feien passejos amb bicicleta. Els zazous dels Camps Elisis provenien d'un entorn més de classe mitjana i eren més antics que els Zazous del Barri Llatí. Els zazous eren joves d'entre els disset i els vint anys, i eren de classes socials diverses, encara que predominaven la classe mitjana baixa.

La moda Zazou va fer la seva aparició a França durant l'Ocupació, sent adoptada per joves despolititzats que no es preocupaven per les normes cíviques imposades en la vestimenta. Com s'ha mencionat, els zazous es van negar a respectar les restriccions de teixit i cuir, optant per pantalons amples i sabates amb soles gruixudes de cuir. El seu estil de vida era festiu i desafiant, en gran oposició a la situació política del moment. La seva indumentària es va convertir en una expressió de rebeldia i amor per la cultura estatunidenca. És important mencionar que després de la Segona Guerra Mundial, un estil de roba similar es va popularitzar a l'URSS, tot i que en aquest cas es van decantar per colors vius. Els stiljagi escoltaven música occidental censurada, principalment jazz, i ballaven a l'estil "occidental". Més endavant, van ser etiquetats com a stiljagi, un terme despectiu derivat de la paraula "estil", i estigmatitzats com a "paràsits" socials.

La premsa local i nacional va enfocar la seva atenció de manera persistent cap a aquest grup de persones, donant una comprensió més profunda de la seva vida quotidiana i les seves experiències durant aquell temps. L'any 1942, el diari Le Journal va oferir una visió detallada dels autèntics orígens dels zazous, així com una descripció meticulosa de la seva manera de vestir: "Es vesteixen amb una jaqueta molt llarga, pantalons ben alts per sobre dels turmells modelats en blanc, etc. Tenen el reticle penjat a l'espatlla, sabates planes, els cabells al front i retorçats en un monyo pla. [...] Se'ls atribueix, amb raó o equivocadament, opinions originals i els seus enemics afirmen que la seva doctrina (la veritat de la qual és obscura) es resumeix en aquesta consigna "Per una França oscil·lant en una Europa zazou". Així com les Jeunesses Populaires Françaises, un moviment de joves feixistes, van proposar caces de zazous als camps Elisis, amb el seu eslògan "Scalp them all!". Al 1944, el diari Le Petit Troyen va anomenar-los com joves pallassos efeminats.

10. Fotografia de zazous. En ella porten barrets, gabardines, pantalons molt amples oxford i jaquetes llargues. Autor i any desconeguts.

5.1.1 Indumentària masculina

Durant la Segona Guerra Mundial, la moda va esdevenir un tema d'interès significatiu, amb estudis centrats tant en les tendències del segle XX com en els estils adoptats pels diferents països durant el conflicte. Un aspecte notable d'aquestes investigacions és la consideració del racionament de teixits i el consum auster que caracteritzava aquella època. Aquest període de guerra i postguerra va estar marcat per una austeritat generalitzada en diverses àrees de la vida, incloent-hi la moda. El racionament de teixits va ser una resposta crucial a la manca d'abastament durant el conflicte. Això va tenir un impacte directe en els dissenys i la producció de roba, ja que els dissenyadors van haver de modificar-se segons les restriccions imposades. Aquest ajust es va reflectir en la simplificació dels patrons, la reducció de detalls i l'ús més eficient dels materials disponibles. A més, es va observar una austeritat notable en els colors de la roba, predominant els tons més sobris i la preferència per peces versàtils i pràctiques. La funcionalitat i la durabilitat es van convertir en factors clau durant aquest període, amb la reutilització i reparació de peces de roba com a pràctica habitual. Aquesta tendència a l'estalvi i a l'aprofitament dels recursos disponibles va transcendir la guerra mateixament, mantenint-se vigent durant la postguerra. Així, la moda durant aquests anys no només va ser una expressió estètica, sinó també un reflex de les condicions econòmiques i socials de l'època, destacant la capacitat de la indústria de la moda per adaptar-se i evolucionar en circumstàncies adverses.

11. Il·lustració d'un Zazou amb la seva roba característica. Pantalons amples i jaquetes a quadres i paraigües Chamberlain.

La singularitat de la indumentària zazou, també coneguda com a zoot suit, és molt important quan s'entén l'origen d'aquest estil que recorda als zooties americans i anglesos, caracteritzat per les seves jaquetes amples i els pantalons folgats de cotó. Aquesta tendència no només sorgeix com a resposta a les circumstàncies econòmiques del moment, sinó també com a resultat de les marcades influències americanes que exercien una gran atracció. Com ja s'ha assenyalat anteriorment, els zazous trobaven inspiració de manera idealitzada en el jazz i el swing, especialment a través dels artistes nord-americans. Això ens porta a explorar l'arribada del vestuari zoot, que va ser moda en dècades anteriors, concretament durant els anys 30, amb el sastre londinenc Frederick Scholte com a pioner en el disseny del traje "drapejat" o "londinenc". Aquest tipus d'indumentària es desmarcava notablement dels patrons de vestimenta de l'època, amb les espatlles amples i estructurades i teixits lluminosos. És important destacar que aquest estil va ser adoptat especialment per artistes nord-americans negres vinculats al jazz, com ara Cab Calloway, i va captivar als seus admiradors, especialment a joves negres que associaven aquests vestits amb la llibertat física i social. Això va conduir a la compra de trajes excessivament grans i modificant-los perquè fossin més còmodes per ballar, tot mantenint una elegància. Així van sorgir les adaptacions amb encoixinats addicionals, espatlles amples, jaquetes allargades i cintures de pantalons ajustades.

Per comprendre millor la indumentària zazou, és essencial considerar l'estil de vestir que el règim de Vichy intentava imposar durant la Segona Guerra Mundial a França, així com l'aspecte general de la moda masculina d'aquella època. Durant aquests temps, la moda masculina experimentava un període de lletgisme absolut, amb la predominança de colors grisos i marrons en les vestimentes dels homes francesos. Aquesta uniformitat cromàtica reflectia l'atmosfera sòbria i conservadora de l'època. La sobrietat i el reciclatge, van ser característiques principals de la moda durant la Segona Guerra Mundial. Es produeix un retall de teles i es busca economitzar el més possible en un vestit, traient les butxaques i els plecs, es popularitza l'ús de l'armilla i es disminueix els tamany dels colls i en les solapes s'usen teixits sintètics, com la seda artificial.

Els zazous masculins vestien el traje zoot, amb diferents variacions. Tot i que hi han hagut nombroses investigacions sobre els aspectes culturals d'aquesta indumentària, hi queda poca informació prou ampla i profunda sobre la confecció d'aquestes peces, ja sigui per l'escassa recuperació d'aquests. Ja sigui perquè els vestits d'home requerien molta més tela. També és possible que moltes d'aquestes peces es transformessin en altres peces o que els trajes simplement no hagin sobreviscut a l'ús, sigui del dia a dia sigui pels balls nocturns, ballant jazz i swing. A més a més, hem de tenir en consideració, totes les caceres i disturbis que va haver-hi, amb això, arrancant-los els trajes, com una acció d'humiliació pública.

Tot i que han quedat pocs exemplars del passat d'aquesta indumentària, gràcies als vestits d'home que es conserven en museus, s'ha pogut obtenir una comprensió més precisa de com eren les peces que formaven part del vestit d'home zoot. Aquests tratges, en època de guerra, tenien un cost que podia oscil·lar entre 273.53700 francs francesos, equivalent a uns 41 euros actuals, i 455.8949 francs, que equivaldria a uns 70 euros aproximadament, i eren elaborats en tallers clandestins. És important destacar que aquesta indumentària era considerada il·lícita pel govern, fet que la convertia en una peça de contraban.

D'altra banda, els pantalons zoot eren de tall estret amb pinces, s'ajustaven fins a la cintura i es tancaven amb una cremallera de més o menys quaranta-cinc centímetres. A baix de la cintura, els pantalons s'inflaven com un paracaigudes al voltant de les cuixes. Per garantir la màxima amplitud a la zona del genoll, la cintura dels pantalons es disposava amb plecs profunds, una característica que donava llibertat de moviment i un aspecte distintiu a aquesta peça de vestir. En alguns casos, els pantalons tenien plecs als dos costats del front central que permetia que la pernera del pantaló s'inflés, fins a aconseguir una circumferència en el genoll, per després estrènyer-se amb pinces corbes fins a formar un puny al turmell, el qual podia mesurar només fins a disset polzades i mitja. Els zazous, tot i utilitzar aquest estil de pantalons, també portaven models molt semblants als pantalons oxford, coneguts per la seva amplària i preferits pels membres de la Universitat d'Oxford des de mitjans dels anys vint fins als cinquanta. Aquesta peça de roba també evocava un esperit de lluita, ja que inicialment eren prohibits per la universitat. Com a resposta, els estudiants van optar per amagar els pantalons bombatxos dins d'uns pantalons més amples i llargs. En el cas dels zazous, els pantalons Oxford eren lleugerament més curts i es portaven arremangats, afegint un toc distintiu al seu estil.

Els teixits utilitzats pels zazous podien variar segons diverses circumstàncies. Aquells amb menys recursos econòmics compraven vestits d'home de segona mà o fins i tot aprofitaven teles robades per confeccionar els seus propis vestits. No obstant això, en general, el teixit preferit inicialment era la llana, per la seva qualitat i resistència. Més endavant, amb l'arribada del racionament de teles durant la guerra, van començar a usar el raïó com a alternativa. El raïó era un teixit suau, lleuger, fresc, còmode i altament absorbent, qualitats indispensables per a ballar, activitat que els zazous gaudien de manera habitual. Aquest material ofereix una gran mobilitat i comoditat, essencial per a una dansa dinàmica com la que practicaven els membres d'aquest moviment rebel. Així, la transició cap al raïó no només va ser una resposta a les restriccions de la guerra sinó també una adaptació a les necessitats de la vida activa i social dels zazous. Els teixits per lo general no solien ser de la millor qualitat, ja que per lo general era gent que es volia posar la indumentària zozou, però que no es podia permetre un model fet a mida, per això, es podia fer semipersonalitzat, un mètode comú de compra en aquell moment. On un minorista prenia les mides del client i les enviava a un fabricant majorista que construïa el vestit d'home segons les especificacions. Encara que aquests tratges eren més assequibles que la confecció personalitzada, el cost continuava sent elevat per a la majoria dels joves de classe treballadora que sovint compraven els tratges a crèdit.

12. Il·lustració del model de tratge d'home creat per Frederick Scholte. Imatge amb data i autor desconegut.

Els detalls de les peces que conformaven el vestit zoot revelen la cura i l'atenció posada en cada element. Els botons, per exemple, eren fets de plom i podien ser retirats i reemplaçats segons la preferència de cada persona. Els pantalons estaven dissenyats amb preselles per al cinturó, tot i que també es podien trobar opcions amb botons per als tirants. En aquella època, els homes encara estaven en una transició entre l'ús de tirants i cinturons per sostenir els pantalons, i tot i que hi havia una oferta de les dues opcions, molts homes ràpidament van adoptar el cinturó com a opció preferida. Les camises eren un element distintiu, amb colls alts anglesos emmidonats que donaven una aparença elegant i estructurada. Els colls es mantenien en posició amb l'ajuda d'una agulla horitzontal, que sostenia el coll de manera ferma. Aquestes camises sovint s'acompanyaven amb corbates estretes, generalment fetes d'estam tosc, completaven el look sofisticat. Les corbates es coordinaven amb la jaqueta en alguns casos, però també es podien trobar mocadors de seda embolicats al coll, amb un petit nus al costat del coll, una opció que reflectia l'estil i la creativitat dels zazous en la seva manera de vestir.

Els joves zazous, tot i que no era molt freqüent, també solien portar un barret de feltre d'estil pork pie o borsalino, normalment en tonalitats marrons que coordinaven amb el seu vestuari. A vegades, aquests barrets portaven plomes com a element decoratiu. Els barrets pork pie es caracteritzaven per tenir una forma rodona amb una copa plana i una ala estreta, donant-los un acabat circular peculiar. Els barrets no eren un accessori freqüent entre els zazous, ja que preferien lluir els cabells llargs fins al coll amb un estil de caos organitzat. Aquest tall de cabell va adquirir una gran importància en aquella època a causa de la necessitat de cabell per a la producció de sabates. El fet de deixar-se els cabells llargs, que caigués sobre la nuca i es recollís cap endavant sobre el front, va esdevenir un símbol de rebel·lia entre els zazous. A més, per aconseguir el pentinat característic amb el tupè, similar al de l'estil Rockabilly dels anys 50, utilitzaven una gran quantitat de gomina, el que feia que algunes persones els comparessin amb una amanida a causa de l'aparença oliosa dels cabells. Els zazous també solien portar un petit bigoti, que recordava el bigoti del reconegut actor Clark Gable o el de Django Reinhardt, un destacat músic de jazz de l'època. Aquest element facial complementava el seu estil distintiu i afegia un toc d'elegància i sofisticació al seu aspecte general. A més dels barrets i els cabells, solien lluir mitjons de colors vius o blancs, i calçaven sabates creepers d'antelina amb una sola quadruple, que era un desafiament a la moda convencional imposada en aquella època. Un altre element distintiu del seu vestuari era els paraigües tancat baix del braç, que portaven independentment del temps, com una declaració de rebuig a les autoritats de l'ocupació. En el barri Llatí, sovint es portava els paraigües Chamberlain, inspirat en els paraigües que es diu que va utilitzar el primer ministre britànic Neville Chamberlain durant les negociacions de Múnic amb Hitler el 1938. Aquests paraigües era considerat d'estil anglès, tot i que també portaven paraigües "américain". A més d'aquests elements, també era molt característic veure'ls amb ulleres de sol, fins i tot en espais interiors i en qualsevol condició climàtica. Aquests complements i detalls no només reflectien l'actitud desafiant dels zazous, sinó que també els conferien un caràcter distintiu i rebel que els identificava en aquella època.

13. Comparació de la moda del moment (esquerra) i la moda zozou (dreta). La roba de l'època es caracteritzava per la uniformitat cromàtica, amb colors grisos i marrons, contrastada amb la vivacitat i l'originalitat dels vestits zoot. Imatge amb data i autor desconegut.

A mesura que l'ocupació es va intensificar, els zazous van passar a una oposició més oberta. El juny de 1942 va marcar l'entrada en vigor de la vuitena ordenança alemanya, que imposava, a la zona nord, l'ús de l'estrella groga per a tots els jueus majors de sis anys. Quasi immediatament, alguns zazous van començar a portar mocadors grocs a les butxaques dels pits de les seves jaquetes. També portaven petits objectes en forma de rosa o clavell a la solapa de la jaqueta o bé dibuixaven una creu sobre l'estrella. A més, van començar a cosir estrelles de cartó o tela a les seves pròpies peces de roba, però amb la diferència que les seves estrelles portaven les paraules "swing", "zazous" o "goy" ("no jueu" en hebreu). Aquest acte va ser un gest de rebuig espontani i no violent. No obstant això, l'ús d'aquestes estrelles va portar a un cert nombre d'ells a ser estigmatitzats com a simpatitzants dels jueus, fins i tot van ser enviats a camps francesos o alemanys com Drancy i Tourelles, o bé van ser arrestats per la policia francesa i empresonats per la Gestapo. Aquesta mostra de solidaritat i resistència il·lustra la valentia i el risc que els zazous van assumir en desafiar les polítiques discriminatòries del règim nazi i els seus col·laboradors.

14. Imatge del detall d'una jaqueta zoot. Es pot veure que era més llarga del que estava establert i tenia solapes molt amples. Imatge amb data i autor desconegut.

15. Camisa pròpia de la subcultura zazou. Sovint anàvem coordinades amb la jaqueta de quadres. Imatge amb data i autor desconegut.

5.1.2 Indumentària femenina

La moda femenina durant la Segona Guerra Mundial va estar profundament influïda per les circumstàncies de la guerra i l'escassetat de recursos. A causa del racionament i a l'escassetat de teixit, les diferències entre les classes socials, no es van fer tan visibles, ja que l'estil i les peces de roba de totes les dones eren molt similars. Les faldilles rectes fins al genoll eren comunes, evitant les faldilles amb vol per estalviar tela. Els vestits ajustats a mitja cama i les jaquetes amb muscleres quadrades es van fer populars, reflectint un estil més masculí i pràctic. Els teixits predominants eren de colors com blau marí i caqui, reflectint la sobrietat i austeritat de l'època i recordant als uniformes militars. Tot i les restriccions i la manca de materials com el cotó, la llana i la seda, les dones van trobar maneres creatives de mantenir l'elegància. Els barrets es van convertir en un element clau d'expressió creativa en els seus vestits. A més, les dones es van inspirar en les estrelles del cinema americà, com Rita Hayworth, un estil glamurós que ofería una escapada als horrors de la guerra. L'escassetat de mitges de niló va portar les dones a tenyir les seves cames amb té per simular l'efecte de les mitges de seda. També dibuixaven línies darrere de les seves cames amb llapis negre per imitar l'aspecte de les mitges. La creativitat era fonamental, i algunes dones fins i tot confeccionaven els seus vestits utilitzant cortines o altres materials disponibles.

Les tendències de moda durant aquest període es van inspirar cada cop més en la silueta masculina, amb peces com les bruses amb espatlles quadrades, que recordaven els uniformes dels soldats i conferien un aspecte poderós. A més, les jaquetes es van acurtar per substituir als abrics llargs, adoptant una estètica més pràctica, funcional i barata. Pel que fa als codis de colors, aquests reflectien l'actitud i l'esperit de l'època. El caqui i el blau marí, inspirats en els colors dels uniformes militars, van guanyar popularitat. Les camises es presentaven tant de màniga llarga com curta, sense escots i amb espatlles poc visibles, sovint amb muscleres i mànigues abul·lonades que accentuaven la figura i aportaven un toc

16. Il·lustració d'una revista de l'època, on s'ensenyen les peces fundamentals de l'indumentària zazou. Les dones es caracteritzaven per portar mitjes de lleixa i faldilles amb molta tela i moviment. Imatge amb data i autor desconegut.

de sofisticació. Tot i la manca d'informació detallada i fotografies de la indumentària zazou, alguns dibuixos de premsa de l'època han estat rescatats i proporcionen una visió de com era el seu vestuari. En aquests dibuixos, es pot observar que les dones zazous portaven jaquetes tant curtes com llargues, que sovint presentaven colors brillants o estampats a quadres anglesos, fent referència a les seves influències internacionals. També es veuen representacions de dones amb jerseis en colors vius i contrastats, combinats amb bruses blanques a sota, així com vestits amb molt de volum i estampats.

A la dècada dels quaranta, els armaris de les dones estaven plens de vestits entallats. Vestits de llargada fins als genolls que embolcallaven la cintura de forma natural o amb l'ajuda d'un cinturó, aquesta peça de roba era la més femenina del moment. La faldilla llapis també era una de les peces preferides de l'època, de tall recte i que arribava fins a mig genoll. La seva estètica elegant i sofisticada era perfecta per a diverses ocasions, des de reunions formals fins a sortides a la ciutat. A més, els teixits cada cop són més de baixa qualitat i es generalitza un tipus de vestit de tall simple, anomenat fourreau. Per altra banda, la faldilla era la peça de roba més diferenciadora de les dones zazous, ja que es destacaven per un estil més rebel i avantguardista. Optaven per faldilles plisades més curtes del que estava permès, estampades amb quadres anglesos similars als dels homes i amb molt vol, ideals per a ballar al ritme frenètic de la música swing en les festes. Aquest estil més lleuger i atreviment alegre contrastava amb la serietat i elegància del vestuari tradicional de l'època. A més, era una peça molt contestatària, ja que per fer les faldilles a taules es gastava molta més tela per a fer els plecs.

Com ja s'ha mencionat diversos cops, durant la Segona Guerra Mundial, l'escassetat de recursos va afectar profundament la moda i els accessoris com les mitges. Amb les teles racionades i molts recursos destinats a l'exèrcit, la producció de mitges es va veure afectada. La seda, un material valuós per a les mitges, es va tornar pràcticament inaccessible, ja que les regions on es produïa eren ara controlades pel Japó, un dels adversaris de l'Aliança. Com a resultat, les dones van haver de recórrer a alternatives com els mitjons, pel fet que les mitges de seda es van tornar pràcticament inexistentes. A més, les dones zazous, amb la seva actitud rebel, van optar per mitges de lleixa i de ratlles horitzontals, desafiant així les normes establertes i aportant el seu toc personal a la moda de l'època.

Durant aquesta època, les sabates eren notòriament massisses i, en algunes ocasions, fins i tot tosques. Els models utilitzats eren fàcilment identificables, amb característiques distintives que els diferenciaven d'altres èpoques. Moltes d'aquestes sabates estaven equipades amb soles de falca articulades i es fabricaven amb materials alternatius al cuir, que era escàs a causa de les confiscacions alemanyes. Això incloïa materials com el suro, la fusta, la ràfia, la palla, el cartó i altres substàncies. Les sabates de les dones zazous no diferien molt de les altres dones en aquest aspecte. També solien portar sabates robustes amb soles de fusta, tant obertes com tancades, i confeccionades amb materials diversos.

Aquestes podrien ser de pell, amb soles de fusta i un acabament de goma per evitar relliscades. També es veien sandàlies trenades amb revestiment de suro, així com sabates de feltre muntades sobre guies flexibles de fusta i amb plantilles de suro, producte de la creativitat i la necessitat d'adaptar-se a l'època.

Durant aquesta època, les dones van optar per un aspecte més natural i amb un toc de glamour retro. En el món de l'estètica, moltes dones van decidir deixar de depilar-se les celles, buscant un aspecte més natural i angulós, inspirat en icones com la famosa actriu Lauren Bacall. El maquillatge també va experimentar canvis significatius, adoptant tons més apagats, tristos i sense gaire color. Aquest estil de maquillatge es va tornar molt més simple i minimalista, destacant una pell impecable i contornejada amb ombres i il·luminadors per ressaltar els trets facials i aconseguir un aspecte glamurós, tot i mantenir un to apagat i rígid característic de l'època. Una altra tècnica que es va popularitzar va ser l'ús de pestanyes postisses per accentuar la mirada i obtenir una aparença de mirada trista, que era tendència en aquell moment. Cal remarcar que, a causa de l'escassetat de productes de maquillatge, les dones van haver de buscar alternatives, com utilitzar tinta per a tenyir sabates en lloc de rímel, demostrant així la seva capacitat per adaptar-se a les condicions i continuar mantenint una imatge elegant i sofisticada malgrat les dificultats de l'època. És important destacar que les informacions detallades sobre el maquillatge i la indumentària de les dones zazous són limitades, però segons investigacions, es pot entendre que el seu estil de maquillatge no era excessivament diferent del de les altres dones de l'època. Les dones zazous solien usar una base de maquillatge abundant, enfocant-se en el contorneig per ressaltar els trets del rostre. Els llavis pintats d'un vermell intens eren una característica comuna, buscant una aparença glamurosa i sofisticada reminiscent de les estrelles de Hollywood. També portaven les ungles llargues i pintades sempre de color vermell intens, a joc amb el color dels llavis. Aquest estil de maquillatge era un intent de capturar un aspecte similar al de les estrelles de Hollywood, buscant una imatge glamurosa i sofisticada.

La dificultat per mantenir un cabell ben arreglat era notable a causa de la manca de productes de qualitat i les restriccions d'electricitat. Els rissadors eren difícils d'utilitzar i els pocs productes disponibles tenien baixa qualitat. A més, els colors de cabells predominants eren marrons i clars, ja que els tints no eren accessibles. Segons els llibres de l'època, moltes dones optaven per pentinats amb rínxols grans al matí per aconseguir un aspecte més elaborat. Els cabells curts era bastant comú, ja que era més fàcil de pentinar i mantenir, permetent la creació de pentinats tant per al dia com per a ocasions nocturnes. El pentinat amb serrell també era popular, amb molts bucles que donaven un aspecte elegant tot mantenint una certa desorganització per evitar una aparença massa rígida. Tot i que els pentinats de les dones zazous diferien lleugerament dels de les altres dones, hi havia certes similituds. Lluïen cabells de color ros platí, llargs i amb bucles que caiguin sobre les espatlles. També usaven trenes, i sobretot, deixaven els cabells llargs i arissat o bé amb un gran tupè similar al dels homes.

Igual que els homes, les dones també consideraven els accessoris com a part integral del seu estil durant aquesta època. A més de les jaquetes, els pentinats i el maquillatge, les dones zazous també portaven una sèrie d'accessoris per complementar els seus looks. Les ulleres de sol rodones, ovalades i planes d'estil aviador eren un element distintiu, que sovint es portaven tant a l'interior com a l'exterior, afegint un toc de sofisticació i misteri al seu aspecte. A més, optaven per collarets, arracades grans, llaços o flors en el cabell, polseres, bosses i guants per realçar el seu estil i expressar la seva individualitat. Els guants eren un accessori important, similar als mitjons masculins en el sentit que podien variar, però sempre s'ajustaven al conjunt general. Aquestes peces podrien ser de diferents materials, com la pell o la lleixa, i es coordinaven amb altres elements de l'aparença, com la jaqueta o la corbata. En el cas de les dones, els guants sovint es feien del mateix material que les mitges i podrien ser blancs, de ratlles o de lleixa negra, afegint una capa més de sofisticació al seu estil distintiu.

Les dones, d'igual manera que els homes, a mesura que la pressió de l'ocupació s'accentuava, les dones zazous es van posicionar de manera més visible en contra. Així com els homes, elles també van decidir portar mocadors grocs o flors grogues com a mostra de suport a les dones i homes jueus. Algunes d'elles van anar més enllà, portant l'estrella groga i modificant-la de manera semblant als homes zazous. No obstant això, aquest acte de valentia va tenir conseqüències greus per a algunes d'elles, que van ser enviades a camps de concentració com a resultat de la seva resistència.

17. Il·lustració d'una parella zazou. En ella podem veure que tots dos llueixen l'estampat de quadres anglesos. Porten ulleres de sol i mitjons blancs. Imatge amb data i autor desconegut.

18. Fotografia d'unes sabates femenines dels anys quaranta. Es caracteritzaven per tenir plataforma i molt massisses. Imatge amb data i autor desconegut.

19. Il·lustració de Le Petit Parisien, publicat el 23 setembre de l'any 1942, on es pot veure una dona zazou amb un estil de vestir peculiar, ulleres i una mena de tupè.

5.2 Influències i fonts d'inspiració en la moda occidental i local

Com s'ha anat mencionant anteriorment, els zazous mostraven una gran admiració cap a la vida estatunidenca, i amb això adoptant diverses coses, però el més remarcable va ser els zoot suits. Però aquest peculiar estil de tratge té una història molt important que cal destacar en aquesta investigació. Una indumentària que es va desenvolupar en diferents circumstàncies socials i polítiques, en diferents dècades i vides.

En els anys 30 estaven de moda els pantalons de tall alt, els anomenats pantalons. La silueta era masculina, d'espatlles amples i cintura estreta. El tall anglès es va fer popular, i el sastre londinenc Scholte va dissenyar un vestit d'home de jaqueta amb espatlles i pits amples, cises amples i cintura estreta, combinat amb pantalons cònics de cintura alta. Aquesta mirada va conquistar els Estats Units en mig de la Gran Depressió, i Hollywood va adoptar aquest tall drapejat. Homes com Clark Gable vestien trages drapejats i en 1940 l'estil drapejat va passar a ser conegut com a tall americà. Però amb la Gran Depressió, la roba va canviar, i la indústria de la confecció va començar a fabricar vestits per nois més joves, incloent-hi inspiracions de la dansa i el cinema. Trobant pantalons swing a diferents catàlegs de l'època, amb colors que anaven del marró al verd.

El zoot suit, amb el seu drapejat extravagant i espatlles amples, va captivar l'atenció de les ciutats durant la tumultuosa dècada de 1940. Originat pels afroamericans com un estil de carrer distintiu, el zoot suit va transcendir les fronteres ètniques per convertir-se en un símbol de moda adoptat per joves de classe treballadora. Amb la seva imatge extravagant, el zoot suit va guanyar popularitat en els cercles de ball del jitterbug, el jive i el swing, on la seva presència exuberant era aclamada. Però, mentre molts lloaven l'estil del zoot suit com una expressió de creativitat i individualitat, les autoritats governamentals van veure la seva proliferació amb desconfiança. En un moment en què els recursos eren escassos

a causa de l'esforç de guerra, els exagerats teixits i accessoris del zoot suit eren vistos com una frívola frivolitat, i es van emprar esforços per condemnar aquesta moda com a irresponsable i fins i tot antipatriòtica. Després dels tràgics disturbis que van envoltar la popularització del zoot suit, una gamma eclèctica de professionals, des de periodistes fins a treballadors socials i psiquiatres, es van afanyar a interpretar aquest fenomen cultural. Amb una barreja d'escepticisme i intriga, van intentar desenterrar el significat profund d'aquesta tendència aparentment innòcua. Tot i els seus esforços, el zoot suit i el seu context social i cultural continuaven sent un misteri.

L'estil extrem d'aquest tipus de vestit d'home ha deixat una empremta duradora al llarg dels anys, inspirant joves en diverses parts del món i en diferents èpoques. A Europa durant la dècada dels quaranta, els joves swingers van quedar captivats pel vestit inusual, la música de jazz i el ball de jitterbug, tots ells associats amb la cultura popular estatunidenca. Els zazous francesos, enmig de l'ocupació alemanya, van adoptar elements d'aquest estil com a forma de desafiar l'autoritat i expressar la seva resistència. Després de la guerra, el tratge zoot es va convertir en un símbol distintiu entre els joves sud-africans negres coneguts com a tsotsis, que el van integrar a les seves colles i a la vida de carrer. A Rússia, els joves coneguts com a stiliagi van adoptar aquest estil com a manera de distanciar-se de la reglamentació psicològica i sartorial de la Unió Soviètica. Les contraparts d'aquest moviment van sorgir arreu del bloc oriental, des dels jampecs hongaresos fins als bikiniarze polonesos, coneguts com a "nois bikini". Durant les dècades de 1960 i 1970, el tratge zoot va adquirir una nova dimensió com a eina política i cultural entre la comunitat chicana. Aquest estil va ser adoptat com una forma de protesta i afirmació cultural per part dels chicans, una població d'origen mexicà als Estats Units. Així, el vestit d'home zoot es converteix en un símbol de resistència i identitat en diverses cultures i contextos al llarg de la història.

El vestit d'home zoot, originari dels afroamericans, va ser adoptat inicialment per grups específics d'homes joves, particularment a Harlem. Aquests no eren membres precisament respectats de la comunitat, sinó més aviat joves de classe baixa, sovint desocupats, que trobaven refugi en la vida nocturna dels clubs socials o en colles. Enmig de la privació i la desesperació, aquests joves van començar a desenvolupar respostes culturals innovadores. Malgrat que només uns pocs homes negres de classe baixa es podien permetre els costosos zoot suits, aquests vestits requerien més que diners; també necessitaven un estil personal i una experiència específica per portar-los amb confiança. La figura del "sharpie" va emergir com a icona d'aquest estil de vestir. Els sharpies posaven una gran cura en la seva aparença, mostrant una meticulosa atenció als detalls en la seva vestimenta. Durant els anys de guerra, quan hi havia escassetat de mà d'obra qualificada i materials, els sharpies van ser els qui van exigir als sastres que confeccionessin les seves peces amb les especificacions exactes, incloent-hi espatlles, butxaques i plecs. De fet, la paraula "sharpie" va ser utilitzada com a terme descriptiu abans que es popularitzés el nom "zoot suit", destacant la dedicació d'aquests joves a l'elegància i l'estil.

A principis dels anys quaranta, els tratges zoot es van fer populars entre la joventut mexicana, però el 1943, a Los Angeles, es van produir els tràgics disturbis dels tratges zoot. La ciutat havia acollit un creixent nombre de mexicans, especialment després que la guerra portés la mort de molts homes blancs i l'escena del jazz desafiava obertament la segregació, provocant tensions racials al límit. Tot va començar amb el cas del "judici per assassinat a Sleepy Lagoon" el 1942, en què es van veure implicats principalment homes mexicans-estatunidencs. Aquesta demanda va ser associada erròniament amb la delinqüència juvenil i els disturbis. No obstant això, els esdeveniments que van esclatar el 1943 podrien haver estat coneguts com a "disturbis de mariners". Tot va començar quan uns mariners i soldats van veure un grup de dones mexicanoamericanes a l'altra banda del carrer i, apropant-s'hi, van trobar un grup de joves amb tracte zoot. L'incident es va enfrontar, i la violència es va desencadenar en una sèrie de confrontacions nocturnes. Aquesta violència va afectar a tothom, inclosos els que no estaven directament associats amb els zoot suits, com la joventut mexicana i els aficionats al jazz. La resposta oficial va ser que el fiscal de la ciutat de Los Angeles va criminalitzar l'ús dels vestits zoot amb grans plecs, exacerbant encara més les tensions. Els mitjans de comunicació també van jugar un paper clau, publicant guies sobre com "deszotar" un vestit zoot, incitant encara més a la violència. La nit més tràgica va ser el 7 de juny del 1943, quan centenars de civils, mariners, infants de marina i soldats es van reunir al centre de la ciutat per perseguir mexicans i afroamericans. Aquestes escenes van ser profundament preocupants, i van llançar llum sobre les tensions racials profundament arrelades a Los Angeles i en tota la societat nord-americana.

20. La caricatura i la denúncia dels stiliagi per part d'un diari soviètic. New York Times, 1953

21. Un oficial inspeccionant a un zooter. Fotografia datada a l'any 1942, autor desconegut.

22. En el barri Watts de Los Angeles el 11 de juny de 1943, militars armats busquen venjança contra qui vesteixen tratges zoot.

Després que el zoot suit fos vinculat amb la imatge de la joventut criminal, les autoritats nord-americanes van respondre amb mesures restrictives per controlar la producció de roba durant els temps de guerra. El dia 8 de març de 1942, es va imposar un ordre de racionament que limitava diverses comoditats, des del niló fins al sabó i la llet. Aquesta ordre també va establir restriccions específiques sobre la quantitat de tela utilitzada en la confecció de certes peces de roba, amb un enfocament particular en els zoot suits. La Junta de Producció de Guerra del govern dels Estats Units va emetre un reglament que limitava diversos aspectes dels zoot suits, incloent-hi la longitud de la jaqueta, el nombre de plecs i butxaques, i la presència de punys i txalec. Tot i aquestes restriccions, molts joves continuaven exhibint aquests tratges elaborats, desafiant les normes establertes per la conducta durant la guerra. Aquesta resistència als controls de la indústria tèxtil reflectia una profunda identificació amb l'estil i la cultura associats amb els zoot suits, tot i les crítiques i les sancions del govern.

A l'era de la postguerra a Polònia, va sorgir un moviment similar a la contracultura dels beatniks: els bikiniarze. Aquest moviment, tot i ser divers i no unificat, va ser pròpi de Polònia, especialment entre els cercles acadèmics. Tot i que inicialment va sorgir com elitista, va transcendir les seves arrels acadèmiques per convertir-se en un fenomen de masses, arrelant-se en segments de la societat amb orígens més humils. Els bikiniarze van viure en una època de postguerra, en els primers anys del règim comunista, i el seu nom es deriva, en part, de la influència occidental, com la popularització del biquini en platges com les de l'atol de Bikini, entre d'altres referències culturals. A través de la seva vestimenta, els bikiniarze expressaven les seves opinions i ideals, provocant deliberadament amb el seu estil, una pràctica compartida amb altres moviments contraculturals de l'època a altres països.

A Rússia dels anys cinquanta, va sorgir un fenomen cultural que va capturar l'essència de la joventut en un país postguerra: els Stilyagi. Aquests joves, traduïts literalment com "elegants", van sorgir com a contrapart de la moda convencional i monòtona imposada pel règim comunista. Molts dels Stilyagi van ser soldats de l'exèrcit vermell durant la Segona Guerra Mundial, on van entrar en contacte amb les influències occidentals a través dels seus camarades internacionals. Revistes de moda europees i nord-americanes van despertar la seva curiositat, mostrant-los un món de vestuaris atrevits i estilitzats. Així, van adoptar elements estètics dels zooties i els zazous, convertint-se en una contracultura estètica i social. El seu estil es caracteritzava per tallades de cabells extravagants, colors brillants i maquillatge vívid que desafiava la monotonia de la moda oficial. Les dones i els homes Stilyagi exhibien una diversitat de vestits, guants de diferents llargades i tonalitats, tot coordinat amb habilitat per transmetre un missatge de protesta contra la uniformitat imposta pel sistema.

En conclusió, els moviments contraculturals de moda com els zoot suits, els bikiniarze, els Stilyagi i molts altres van sorgir en diferents èpoques i contextos socials, però tots tenien en comú la seva voluntat de desafiar les normes i expressar la seva identitat de manera no convencional. Inspirats en la moda occidental i local, aquests joves van adoptar estils extravagants i provocatius per manifestar la seva resistència i individualitat enfront de les forces socials i polítiques que intentaven imposar una uniformitat repressiva.

6. Concepte

Els zazous, aquets joves francesos de la Segona Guerra Mundial, van desafiar no només les convencions socials de la seva època, sinó també les restriccions imposades pel racionament de teixits. En un moment marcat per la manca material i la precarietat econòmica, els zazous van optar per una expressió de moda que es desmarcava de la norma: les seves peces de vestir eren sorprenentment grans i extravagants. A través d'aquesta elecció de vestuari, els zazous van subvertir les expectatives estètiques de la seva època, abraçant una imatge que combinava l'elegància amb una dosi de provocació. Les seves peces, que sovint eren voluminoses i ricament detallades, contrastaven fortament amb l'austeritat de la moda dominada per les restriccions de guerra. El seu estil no només era una manifestació de la seva individualitat i rebel·lia, sinó també una forma de resistència cultural contra les forces de l'uniformitat i la conformitat. En un temps en què la uniformitat era la norma, els zazous es van destacar com a símbol de la diversitat i la llibertat d'expressió.

El concepte darrere de la col·lecció busca explorar la connexió intrínseca entre la vestimenta, la política i l'economia. Inspirant-me en un fascinant contrast entre dues èpoques: la França de la Segona Guerra Mundial, representada pels zazous, i l'actualitat capitalista marcada per l'excés de teixit i consum desenfrenat. Els zazous van desafiar de manera ingeniosa les restriccions imposades per la guerra, expressant la seva rebel·lia a través de peces de gran grandària que desafiaven les normes establertes. En una època on cada centímetre de tela era valuós i estava subjecte a racionament, aquests joves es van atrevir a destacar amb el seu estil extravagant. Actualment, en una era d'excés i abundància, m'inspira la idea d'explorar com ha evolucionat la nostra relació amb la moda i el teixit en menys d'un segle. En un món on les botigues desborden amb peces no venudes i els abocadors s'inunden de roba rebutjada, vull capturar aquesta nova dinàmica a través de la meua col·lecció. Podria usar peces exageradament grans i siluetes desproporcionades per a transmetre la sensació de luxe desmesurat i excés descontrolat que caracteritza la nostra societat contemporània.

Aquest contrast entre escassetat i excés de teixits reflecteix les dinàmiques més amples de la nostra societat. Ens convida a reflexionar sobre la relació entre la nostra cultura de consum desenfrenat i la sostenibilitat del planeta. Alhora, ens recorda la importància de considerar les conseqüències socials i mediambientals de les nostres decisions de moda. En aquesta intersecció entre història i present, entre escassetat i sobreabundància, podem trobar una font d'inspiració i, potser, una crida a l'acció per a un futur més sostenible. Per aquesta col·lecció no sols intentaria ressaltar el contrast entre escassetat i excés, sinó també reflexionar sobre com la política i l'economia han modelat la nostra percepció i ús del teixit al llarg del temps. M'agradaria fer un viatge visual que convidés a qüestionar els nostres hàbits de consum i la relació que tenim amb la moda en el món actual. La col·lecció té el repte d'interpretar i reinterpretar amb un enfocament contemporani, mantenint l'essència, història i els detalls dels vestits zazous. Mantenint la força i la valentia inherent a aquesta subcultura.

7. Conclusions

Com a conclusió d'aquesta recerca, s'ha pogut evidenciar l'impacte dels zazous en la moda contemporània segueix sent extremadament rellevant fins el dia d'avui. El seu estil de indumentària extravagant i rebel ha tingut una influència profunda en la moda internacional i ha inspirat en innumbrables interpretacions contemporànies de l'estil zazou o del zoot suit. Diverses marques i dissenyadors reconeguts han pres elements icònics del vestuari zoot suit, com els emblemàtics pantalons amples i els atrevits estampats de ratlles o quadres. Tot i que, la influència dels zazous va més enllà de simplement inspirar tendències i disseny. La seva actitud de desafiament i llibertat que projectaven amb el seu estil, també ha deixat petjada en la forma en que es percep en l'actualitat. En el món actual, es valora profundament la individualitat i la expressió personal a través del vestuari i aquesta mentalitat té arrels en molts llegats, però un d'ells el dels zazous. La seva audàcia per a trencar amb allò establert i desafiar les normes establertes ha deixat una marca en la indústria de la moda, impulsant així una cultura de diversitat i autenticitat.

L'estil de vestir dels zazous durant l'ocupació de França durant la Segona Guerra Mundial va transcendir més enllà de la simple moda per convertir-se en una forma de protesta i resistència. Mitjançant la seva indumentària rebel, els zazous desafiaven les normes establertes pel règim de Vichy i l'ocupació nazi, afirmant la seva llibertat i individualitat en un moment de repressió i control. Adoptant un estil distintiu, caracteritzat per pantalons amples, jaquetes llargues i corbates extravagants, que simbolitzaven la resistència cultural i la seva negativa a conformar-se amb les restriccions imposades. A més de ser un acte de protesta, la indumentària dels zazous també va ser una forma de solidaritat i identitat entre els joves francesos que es negaven a acceptar el règim autoritari. A través de la seva roba, els zazous mostraven el seu rebuig a la uniformitat imposada pel govern i reivindicaven el seu dret a expressar-se lliurement.

Però sobretot el que destaco és que la Segona Guerra Mundial va ser un període en què la indumentària va adquirir una importància crucial, no només com una qüestió de moda o estil, sinó com una forma d'expressió política i social. Resulta curiós com una cosa aparentment trivial com la roba podia ser determinant en els destins de les persones durant aquest període. Portar certes indumentàries podia ser interpretat com un acte de protesta o resistència contra els governs autoritaris i els ocupants nazis. D'altres opcions de vestir-se podien ser vistes com a símbols de col·laboració amb l'opressió i portar a represàlies. Els zazous per exemple van adoptar un estil d'indumentària particular durant d'ocupació a França. Mitjançant aquesta roba, aquests joves desafiaven obertament les normes establertes pel règim de Vichy. En canvi, altres persones optaven per vestir-se de manera més conservadora o adaptada a les regles dels governs per tal d'evitar problemes o ser perseguits.

En conclusió, podem dir que la indumentària de la Segona Guerra Mundial, no només era una qüestió de gust personal o estil, sinó que tenia conseqüències reals en la vida quotidiana de les persones. A través de la roba que portessin, podies estar expressant diverses coses. I amb aquesta investigació torno a remarcar sobre com una cosa aparentment trivial podia tenir un impacte tan profund en la vida d'algunes persones i en el curs de la història.

8. Bibliografia.

1. Introducció

— de La Libertad, E. L. J. C. M. (sense data) SWING FRENTE AL NAZI, Espop. es. Disponible en: https://espop.es/prensa/ficha_swing.pdf (Consultat: el 9 d'abril de 2024).

2. Context històric i cultural de la França de la Segona Guerra Mundial

— 1939-1945 (sense data) L'histoire par l'image. Disponible a: <https://histoire-image.org/periodes/1939-1945> (Consultat: el 6 d'abril de 2024).

— La seconde guerre mondiale, P. : Q. S. L. 2. A. D. F. D. (sense data) LA FRANCE DURANT LA SECONDE GUERRE MONDIALE (1939-1945), College-lateste.fr. Disponible a: <https://college-lateste.fr/cours/wp-content/uploads/2014/11/cours-la-France-durant-la-seconde-guerre-mondiale.pdf> (Consultat el 6 d'abril de 2024).

— Mauco, G. (1945) "La situation démographique de la France de 1939 à 1945", *Annales de géographie*, 54(294), pp. 117–122. doi: 10.3406/geo.1945.12903.

— Los jóvenes de los años 40, instrumentos de la política de Pétain (2019) RetroNews - Le site de presse de la BnF. Disponible a: <https://www.retronews.fr/education/echo-de-presse/2019/03/20/chantiers-de-la-jeunesse> (Consultat el 8 d'abril de 2024).

— de Historia, P.-C. (2019) Juventud bajo la Ocupación [2/2]: La Resistencia contraataca , Conocimiento Histórico . Disponible a: <https://savoirsdhistoire.wordpress.com/2019/01/25/jeunesse-sous-loccupation-2-2-la-resistance-contre-attack/> (Consultat el 8 d'abril de 2024).

— Complicated Complicity: European Collaboration with Nazi Germany during . (sense data) Google Books. Disponible en: https://books.google.com/books/about/Complicated_Complicity.html?id=EJc9EAAAQBAJ (Consultat: el 8 d'abril de 2024).

3. 1 Orígens del terme "Zazou" i el seu significat cultural

— los zazús (sense data) Musiques-regenerees.fr. Disponible en: <http://www.musiques-regenerees.fr/GhettosCamps/Clandestinite/Occupation/Zazous/Zazous.html> (Consultat: el 9 d'abril de 2024).

— Pérez, L. y María, J. (1945) "La gran sequía del año agrícola 1944-1945". Disponible en: https://www.academia.edu/36992156/Par%C3%ADs_y_el_jazz_1918_1945_ (Consultat: el 9 d'abril de 2024).

— Les Zazous (sense data) Musiques-regenerees.fr. Disponible en: <http://www.musiques-regenerees.fr/GhettosCamps/Clandestinite/Occupation/Zazous/Zazous.html> (Consultat: el 10 d'abril de 2024).

— Moreno, V. et al. (sense data) Charles Trenet, Buscabiografias.com. Disponible en: <https://www.buscabiografias.com/biografia/verDetalle/8492/Charles%20Trenet> (Consultat: el 10 d'abril de 2024)

— La Révolution du Swing (sense data) Vialma.com. Disponible en: <https://www.vialma.com/fr/articles/223/La-Revolution-du-Swing> (Consultat: el 10 d'abril de 2024).

4. Estil de vida zazou

— Mamzelleswing, P. P. (2017) Les danses swing et leurs histoires, Mamzelleswing.com. Disponible en: <https://www.mamzelleswing.com/les-danses-swing-et-leurs-histoires/> (Consultat: el 11 d'abril de 2024).

— Moreau, J.-P. K. et (sense data) Paris sous l'occupation, 52 dates de 1940 à 1944 et 52 adresses numérotées dans l'ordre chronologique de 1 à 52. Disponible en: <http://paris.visites.jpkm.free.fr/occupation/index.html> (Consultat: el 11 d'abril de 2024).

— de l'Excellence, L. M. (2011) El zazou, el columpio y el da dou da dou da, LA MESURE DE L'EXCELLENCE. Disponible en: <http://www.lamesure.org/article-le-zazou-le-swing-et-le-da-dou-da-dou-92054676.html> (Consultat: el 11 d'abril de 2024).

— blottière (sense data) 313: Johnny Hess:"Ils sont zazous", Blogspot.com. Disponible en: <https://lhistgeobox.blogspot.com/2016/09/313-johnny-hessils-sont->

zazous.html (Consultat: el 11 d'abril de 2024).

— Brun-Lambert, D. (2017) Dancefloor: espace rebelle (1/4), Sept. Disponible en: <https://www.sept.info/dancefloor-14> (Consultat: el 12 d'abril de 2024).

— Göbel, F. (sense data) Columpio-Niños, Return2style.de. Disponible en: <http://www.return2style.de/amiswhei.htm#jargon> (Consultat: el 12 d'abril de 2024).

— Swingjugend: Los verdaderos niños del swing (2013) Swungover* . Disponible en: <https://swungover.wordpress.com/2013/07/26/swingjugend-the-real-swing-kids/> (Consultat: el 14 d'abril de 2024).

5 Indumentària zazou

5.1 Concepció general

— Chedaleux, D. (2009) “Des jeunes femmes dans le cinéma français sous l'Occupation : contradictions en noir et blanc”, Le Temps des médias, n° 12(1), pp. 163–173. doi: 10.3917/tm.012.0163.

— ZAZOUS: LOS REBELDES DEL SWING FRANCESES (I) (2010) Blog de Carles Viñas. Disponible a: <https://carlesvinyas.wordpress.com/2010/11/30/zazous-los-rebeldes-del-swing-franceses-i/> (Consultat: el 25 de març de 2024).

— ZAZOUS: LOS REBELDES DEL SWING FRANCESES (I) (2010) Blog de Carles Viñas. Disponible a: <https://carlesvinyas.wordpress.com/2010/11/30/zazous-los-rebeldes-del-swing-franceses-i/> (Consultat: el 25 de març de 2024).

— Arús, J. (2023) El Zoot Suit es el traje más extravagante y divertido de la moda, Fleet People. Disponible a: <https://fleetpeople.es/zoot-suit-el-traje-mas-extravagante-y-divertido-de-la-historia-de-la-moda-masculina/> (Consultat: el 25 de març de 2024).

— The Zazous, 1940-1945 (sense data) libcom.org. Disponible en: <https://libcom.org/article/zazous-1940-1945> (Consultat: el 25 de març de 2024).

5.2.1 Indumentària masculina

— Garrido, M. (2015) Los 'zazous', vestidos para la resistencia, El País. Disponible a: <https://elpais.com/smoda/los-zazous-vestidos-para-la-resistencia.html> (Consultat: el 25 de març de 2024).

— Mougin, M. (2018) Ils formaient la toute première jeunesse contestataire... être “zazou” dans les années 1940 !, France Inter. Disponible a: <https://www.radiofrance.fr/franceinter/ils-formaient-la-toute-premiere-jeunesse-contestataire-etre-zazou-dans-les-annees-1940-9567221> (Consultat: el 25 de març de 2024).

— Zoot suiters: Past and present. 1997. Disponible a: <https://www.proquest.com/openview/caf7738cec80f8cc29a2618890bffb81/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y> (Consultat: el 1 d'abril de 2024).

— @NatGeoES (2023) Así es como la moda callejera provocó disturbios raciales en Los Ángeles durante la Segunda Guerra Mundial, National Geographic. Disponible a: <https://www.nationalgeographic.es/historia/2023/06/moda-callejera-disturbios-raciales-los-angeles-segunda-guerra-mundial> (Consultat: el 1 d'abril de 2024).

— “Zoot suiters: Past and present” (1997). Disponible a: <https://www.proquest.com/openview/caf7738cec80f8cc29a2618890bffb81/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y>.

— Veillon, D. (1988) “La mode comme pratique culturelle”, Les Cahiers de l'Institut d'Histoire du Temps Présent, 8(1), pp. 231–246. doi: 10.3406/ihtp.1988.2036.

— Peiss, K. (2012) “Excerpt from zoot suit: The enigmatic career of an extreme style”, The journal of transnational American studies, 4(2). doi: 10.5070/t842015761.

— Amis des Juifs. Les résistants aux étoiles (sense data) Fondationresistance.org. Disponible a: https://www.fondationresistance.org/pages/rech_doc/amis-des-juifs-les-resistants-aux-etoiles_cr_lecture54.htm (Consultat: el 1 d'abril de 2024).

— Étoiles « zazous » (sense data) CHRD | Musée d'histoire | Lyon dans la guerre, 1939-1945. Disponible a: <http://www.chrd.lyon.fr/chrd/objet-phare-musee/etoiles-zazous> (Consultat: el 1 d'abril de 2024).

— thehistorystyle (2011) La Moda durante la Segunda Guerra Mundial, thehistorystyle. Disponible a: <https://thehistorystyle.wordpress.com/2011/11/07/la-moda-durante-la-segunda-guerra-mundial/> (Accedido: 1 d'abril de 2024).

— La Moda (sense data) Exordio.com. Disponible a: <https://www.exordio.com/1939-1945/civilis/vdomestica/moda.html> (Consultat: el 1 d'abril de 2024).

— 1942 The Zazous (sense data) Llawern.com. Disponible a: <https://teds.llawern.com/1942-zazou/> (Consultat: el 6 d'abril de 2024).

— Warren, C. (2011) How Zoot Suits Work, HowStuffWorks. Disponible a: <https://people.howstuffworks.com/zoot-suit.htm> (Consultat: el 6 d'abril de 2024).

— Esguerra, C. M. (sense data) Putting On a Zoot Suit, Vestoj.com. Disponible a: <https://vestoj.com/putting-on-a-zoot-suit/> (Consultat: el 6 d'abril de 2024).

5.2.2 Indumentària masculina

— Nuttall, L. y Completo, M. mi P. (sense data) The Zazous, from recklessness to the Resistance, Blogspot.com. Disponible en: <http://poparchivesblog.blogspot.com/2021/03/the-zazous-from-recklessness-to.html> (Consultat: el 1 d'abril de 2024).

— Harrison, V. L. (sense data) Face to face with the enemy: The reactions of young girls and young women to the Nazi occupation of France, Bham.ac.uk. Disponible en: <https://etheses.bham.ac.uk/id/eprint/3808/1/Harrison12PhD.pdf> (Consultat: el 1 d'abril de 2024).

— Mason, M. (2011) “The impact of World War II on women 's fashion in the United States and Britain”. University of Nevada, Las Vegas. doi: 10.34917/3290388.

— Dilou, M. (2014) La mode des années 40, la grande débrouille, Marie Claire. Disponible en: <https://www.marieclaire.fr/les-looks-des-annees-40,708460.asp> (Consultat: el 4 d'abril de 2024).

— Maquillage de los años 40: [Historia y Características] (sense data) DIVAIN® FR . Disponible en: <https://divainparfums.fr/blogs/blog-divain/maquillage-annee-40> (Consultat: 4 d'abril de 2024)

— tovintagelizze (2019) Una mirada al interior de “La Coiffure De Paris”: 1948-1952 Revistas de peluquería profesional , The Vintage Inn . Disponible en: <https://www.vintageinn.ca/2019/08/look-inside-la-coiffure-de-paris-1948-1952-professional-hair-dressing-magazines/> (Consultat: el 4 d'abril de 2024).

— 1940-1944. Se chausser sous l'Occupation (extrait) (2016) Issuu. Disponible en: https://issuu.com/libel/docs/libel_scso_issuu (Consultat: el 6 d'abril de 2024).

5.2 Influències i fonts d'inspiració en la moda occidental i local

— Zoot Suit: The Enigmatic Career of an Extreme Style (sense data) Google Books. Disponible a: https://books.google.com/books/about/Zoot_Suit.html?hl=es&id=1ITsYl6scQC (Consultat: el 14 d'abril de 2024).

— Zoot suit (sense data) On the Sunny Side. Disponible a: <http://www.onthesunnyside.nl/1/post/2015/02/zoot-suit.html> (Consultat: el 14 d'abril de 2024).

— Стиль стилияги в одежде — образы для женщин, мужчин, девочек и мальчиков; прически, макияж и наряды. (s. f.). Alltime.ru. Recuperat 17 d'abril de 2024, de https://www.alltime.ru/blog/?page=post&blog=watchblog&post_id=stil-stilyagi-dlya-vsekh-zhenshchiny-i-muzhchiny-malchiki-i-devochki

7. Conclusions

— 400 anos de moda masculina (sense data) Google Books. Disponible en: https://books.google.com/books/about/400_anos_de_moda_masculina.html?id=gYUiEAAAQBAJ (Consultat: el 8 d'abril de 2024).

— (Sense data) Gov.br. Disponible en: https://ric.cps.sp.gov.br/bitstream/123456789/10471/4/2S2020_Evandro (Consultat: el 8 d'abril de 2024).

— (Sense data) Pucrs.br. Disponible en: https://tede2.pucrs.br/tede2/bitstream/tede/10757/2/AUGUSTA_ (Consultat: el 8 d'abril de 2024).

